

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for slåttemark

Grønfjellet, Rana kommune, Nordland

NIBIO RAPPORT | VOL. 3 | NR. 125 | 2017

Annette Bär & Thomas H. Carlsen

Divisjon for matproduksjon og samfunn/Kulturlandskap og biomangfold

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for slåttemark. Grønfjellet, Rana kommune, Nordland.

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär & Thomas H. Carlsen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
24.11.2017	3/125/2017	Åpen	10805	17/01921
ISBN:	ISSN:		ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:
978-82-17-01949-7	2464-1162		27	

OPPDRAKSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Ingvild Gabrielsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, kulturlandskap, slåttemark, restaurering, utvalgt naturtype, tilskuddsordning for trua naturtyper

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Skjøtselsplanen gir en beskrivelse av naturtypeverdier og skjøtselstiltak for tre slåttemarklokaliteter på Grønfjellet i Rana kommune. Skjøtselsplanen baserer seg på vegetasjonskartlegging og intervju med grunneieren sommeren 2017. Tilstand av slåttemarkene og potensiale for restaurering og skjøtsel blir vurdert og muligheter for framtidig skjøtsel drøftet sammen med grunneieren. Målet er å ta opp skjøtselen på deler av innmarksarealet på Grønfjellet.

LAND/COUNTRY:	Norge
FYLKE/COUNTY:	Nordland
KOMMUNE/MUNICIPALITY:	Rana
STED/LOKALITET:	Grønfjellet

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Annette Bär

NAVN/NAME

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Utarbeidelse av skjøtelsplanen for Grønfjellet i Rana kommune er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelingen. Skjøtelsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i ulike kapitler. Kapittel 1 gir en generell beskrivelse av den trua naturtypen slåttemark og generelle råd ved skjøtsel og restaurering. Kapittel 2 er rettet mot bruker og forvaltningen og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i område, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene. Kapittel 3 gir en beskrivelse av naturtypene som inngår i drifta, og genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i naturbase.

Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2014).

NIBIO takker grunneier Magne Storvoll og kona, og Fylkesmannen i Nordland v/Ingvild Gabrielsen for samarbeidet og nyttig informasjon i forbindelse med utarbeidelse av skjøtelsplanen.

Tjøtta, november 2017

Annette Bär

Prosjektleder

NIBIO, Tjøtta

Innhold

1	Innledning	5
1.1	Slåttemarksutforminger i Nord-Norge	5
1.2	Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
1.2.1	Skjøtsel	6
1.2.2	Restaurering	6
2	Beskrivelse av skjøtselstiltak på Grønfjellet	8
2.1	Kort om naturgrunnlaget og driftshistorie på Grønfjellet	8
2.2	Mål for skjøtsel på Grønfjellet	9
2.3	Planlagte skjøtels- og restaureringstiltak på Grønfjellet	10
2.3.1	Skjøtselstiltak	10
2.3.2	Restaureringstiltak	11
2.3.3	Andre tiltak	11
2.3	Oppfølging av skjøtelsplanen	12
3	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten	13
3.1	Grønfjellet 1	13
3.2	Grønfjellet 2	16
3.3	Grønfjellet 3	18
4	Kilder	21
5	Ortofoto/kart	22
6	Bilder	24

1 Innledning

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen eng-vegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vade-fugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekke-områder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har slåttemarker høyest artsmangfold per m² og også de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

1.1 Slåttemarksutforminger i Nord-Norge

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Nord-Norge og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Nordland finnes fine dunhavreenger med forekomst av bl.a. rødflangre, brudespore, vill-lin, harerug, fjellfrøstjerne og jåblom på skjellsand. Slik eng er tidligere registrert bl.a. på Kjerringøy, Bodø kommune. Ved Kvarv i Sørfold fantes en annen utforming av dunhavreeng med arter som gulmaure, gjeldkarve og småengkall (Norderhaug 1988). Boreal slåtteeng (G7) finnes også i Nord-Norge, men her mangler sørlige arter (Fremstad & Moen 2001). Artsrike kalkenger finnes bl.a. på Skogsholmen i Vega kommune. Skogstorkenebb-ballblomeng (G13) er karakteristiske for Nord-Norge og tidligere registrert bl.a. ved Jarfjorden i Finnmark med forekomst av bl.a. flere marikåpearter, sølvbunke, fjelltimotei, hvitbladtistel, gulaks, ryllik, småengkall og harerug (Norderhaug 1988). Enger med et spesielt artsinventar er Finnmarksfrøstjerneeng og silkenellikeng (G9) som er registrert i Talvik og Anarjohka i Alta respektive Porsanger, Lebesby, Tana og Sør-Varanger (Alm et al. 1994, Fremstad & Moen 2001). Eksempler i god hevd finnes sannsynligvis ikke lenger, men svakt gjengrodde enger med mye finnmarks-frøstjerne og/eller russkjeks er registrert. Ved Makkenes i Vadsø finnes fine slåttemarkslokaliteter som nå beites. Artsrike rester av tidligere slåttemark i tilknytning til sanddynesystemer (dyneeng W2a,b) finnes fortsatt i Nord-Norge bl.a. i Finnmark. De har imidlertid ikke vært i bruk på lang tid (Vibekke Vange pers. medd.).

1.2 Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker

1.2.1 Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent.

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls motorisert slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev. hesjes før det fjernes. Bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som til eksempel søstermarihånd, er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

1.2.2 Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteenger som ikke har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egne steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskudd, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet nedanfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjøduert eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med ljå eller krattrydder. Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

2 Beskrivelse av skjøtselstiltak på Grønfjellet

2.1 Kort om naturgrunnlaget og driftshistorie på Grønfjellet

Bruket som hører til området Grønfjellet er den eldste gården i Grønfjelldalen, og ble ryddet i 1734. I gamle kilder ble plassen betegnet som Litigården eller Nergården. Gården ligger i en sørvendt skråning mellom 180-200 m o.h. omgitt av skogsdominert utmark. Berggrunnen på Grønfjellet består hovedsakelig av glimmerskifer.

Gården var i bruk fram til 1985 da kyr og kalver ble solgt. Nabogården tok over å slå innmarksarealene. Det er ikke kjent at dyr beitet på gårdsarealet etter nedlagt drift. I 2014 overtok Magne Storvoll og familien gården. De ønsker å bosette seg der etter hvert og utvikle gården f.eks. basert på Inn på tunet-konseptet.

Innmarksarealet er småkupert og består av en mosaikk av produktive og skrinne og/eller bratte arealer. De mest produktive arealene har blitt slått som et lappeteppes av naboen i alle år. De mange skrinne og/eller bratte partier har imidlertid begynt å gro igjen. I 2016 tok Magne Storvoll opp slåtten på deler av innmarksarealet, og da spesielt i de bratte partiene lengst sør, et område øst for veien og noen små partier i nord og rundt bygningene. Slåtten har hatt stor positiv effekt etter bare ett år med slått. Restaurerings- og skjøtelsstiltak nevnt i denne skjøtelsplanen tar hensyn til at familien er i en oppstartsfase og må prøve seg fram med tanke på hvor stor kapasiteten de har til å slå arealet etter tradisjonell måte og hvor mye av skog og kratt som kan ryddes. Skjøtelsplanen fokuserer på de mest verdifulle arealene og arealer der grunneieren har begynt med tiltak. Med bakgrunn i at familien vurderer å anskaffe sau foreslås noen gjerdetraseer. Gjerding er bare vurdert der beiting vil kunne berøre skjøtsel av slåttemarklokalitetene. Det anses som en fordel å kombinere slått med vår-/høstbeite for lettere å restaurere og holde slåttemarksarealene i hevd.

Figur 1. Gården Grønfjellet med innmarksarealene.

2.2 Mål for skjøtsel på Grønfjellet

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtelsesplan: 24.10.2017			
Dato befarings: 19.07.2017			
Dato samtale med grunneier/bruker: 19.07.2017			
Utformet av: Annette Bär & Thomas H Carlsen			Firma: NIBIO, Tjøtta
UTM sone: 33 W 33 W 33 W	Nord: 7360385 7360395 7360463	Øst: 483322 483209 483302	Gnr./Bnr.: 65/1
Areal (nåværende): 4,5 daa Grønfjellet 1 1,2 daa Grønfjellet 2 0,5 daa Grønfjellet 3			Areal (etter evt. restaurering): 1,5 daa inkl. utvidelse av Grønfjellet 3
Del av verneområde: Nei			Hvilket vern:
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke:			
MÅL			
Hovedmål for lokaliteten: Ta opp skjøtselen på de (tidligere) ekstensiv drevne slåttemarksarealene med tradisjonell bruksform og bruksintensitet.			
Konkrete delmål: <ul style="list-style-type: none"> - Opprettholde og fremme artssammensetning karakteristisk for tradisjonelt drevet semi-naturlig eng generelt og slåttemark spesielt. - Holde kulturlandskapet mest mulig åpent uten gjengroing av skog fra kantene. - Arealet skal holdes i hevd som tradisjonelt dreven slåttemark (gjengroingstilstand skal være svak til ubetydelig). - Fremmede arter og problemarter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal holdes fraværende eller reduseres betydelig. <p>Arealet på intakt slåttemark skal i første omgang være til sammen ca. 6 daa.</p>			
Ev. spesifikke mål for delområde(r): - Gjengroing av de mest verdifulle arealene skal stoppes og reverseres i størst mulig grad			
Tilstandsmål arter: - Fremme artsinventaret av planter typisk for semi-naturlig eng, herunder småengkall, blåklokke, øyentrøst og prestekrage.			
Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing: - Gjengroing med kratt og skogsarter skal stoppes og reverseres i størst mulig grad			

2.3 Planlagte skjøtsels- og restaureringstiltak på Grønfjellet

2.3.1 Skjøtselstiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, slått:

- Grønfjellet 1 og 3 har nylig blitt tatt i bruk igjen med stor effekt på artsmangfold allerede etter første slått. Derfor vurderes situasjonen slik at det vil være tilstrekkelig med én slått etter blomstring og frøsetting for å få restaurert slåtteeenga.
- Grønfjellet 2 er mer frodig og har et fuktigere preg slik at det kan ta litt lenger tid for å forbedre tilstanden og øke artsmangfold. Likevel er det ingen arter som dominerer så mye at det krever restaureringsslått, dvs. 2x slått og umiddelbart fjerning av graset. Det vil derfor være tilstrekkelig med én slått etter blomstring og frøsetting for å få restaurert slåtteeenga.

Generelt gjelder for skjøtselsslått:

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før midten av juli). I enkelte år kan slåttetidspunktet varieres (tidligere eller senere), også med tanke på årlige variasjoner i været og vekstsesongen
- Graset bakketørkes 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene slås med tohjulstraktor eller ljå, avhengig av bratthet. Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene (Grønfjellet 2), for å unngå kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, spesielt i de tidligere lett gjødslete arealene på Grønfjellet 1.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa	Kontroll (år)
Tiltak slått (jfr. beskrivelsen over): <u>Grønfjellet 1:</u> Lett slått, kategori C ¹ Middels tung slått, kategori B ¹ <u>Grønfjellet 2:</u> Middels tung slått, kategori B ¹ <u>Grønfjellet 3:</u> Middels tung slått, kategori B ¹	årlig årlig årlig	0,9 daa 2,8 daa 1,2 daa 0,5 daa	
Utstyrskrav knyttet til slått: Tohjulstraktor, venderive			

¹ Slåttekategorier: kategori A = tung slått – bratt og/eller ujevnt terreng og/eller smalt skjer
 kategori B = middels tung slått – for eksempel bratt, men jevnt
 kategori C = lett slått – flatt og/eller jevnt terreng og/eller bredt skjer
 kategori D = restaureringsslått – tykk eng, kratt og renninger

2.3.2 Restaureringstiltak

Beskrivelse av planlagte restaureringstiltak:

- Den sørøstlige delen av lokaliteten Grønfjellet 1 bør slås som restaurerings slått, dvs. to slåtter (1. slått før blomstring av gjengroingsarter som f.eks. mjødukt, ofte rundt St. Hans; 2. slått etter midten av juli i lag med de andre slåttemarkene). Som regel fjernes graset umiddelbart etter slåtten for å forhindre næringstilførsel og for å gi lystilgang til små og mindre konkurransedyktige arter. Unntaksvis kan under tørre værforhold graset tørkes noe på bakken for å gjøre fjerning av graset lettere. Etterpå skal graset fjernes fra området.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak restaurering (jfr. beskrivelsen over): <u>Grønfjellet 1:</u> Restaurerings slått	fra 2018 i ca 2-3 år	0,8 daa	etter 3 år (2020)
Utstysbehov knyttet til restaurering: Tohjulstraktor			

2.3.3 Andre tiltak

Beskrivelse av andre tiltak:

- Dersom grunneieren anskaffer sau er det en mulighet å la disse beite hele beitesesongen i skråningen sør for slåttemarkslokalitetene. Området lenger nord, som inkluderer slåttemarkslokalitetene, kan med fordel brukes i korte perioder til vår- og høstbeite. Dette vil også bidra til å få slåttemarkene i god hevd. På kart 2 er forslag til gjerdetrase skissert. Denne kan justeres etter behov.

- Dersom det er kapasitet kan lokaliteten Grønfjellet 3 utvides vestover. Før slåtten kan gjennomføres må kratt og enkelte trær fjernes. Feltsjiktet vil være preget av skogsarter i noen år, men vegetasjonen vil endre seg gradvis når arealet slås regelmessig, 1-2 ganger i året.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak: Areal som inkluderer slåttemarkslokaliteter: Beite med sau om våren og/eller høsten (i en kort periode på maks 2 uker) <u>Utvidelse av Grønfjellet 3:</u> - Rydding av kratt og enkelte trær - Restaurerings slått	vår og/eller høst dersom kapasitet	permanent gjerde, estimert ca. 500 m jfr. kartskisse lettgjerde, estimert ca. 315 m jfr. kartskisse 1,0 daa	
Utstysbehov: permanent gjerde, estimert ca. 500 m jfr. kartskisse lettgjerde, estimert ca. 315 m jfr. kartskisse			

2.3 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Ja. Effekt av restaureringsslått på deler av Grønfjellet 1 bør vurderes etter 3 år.
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper: Nei
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert: Slått innenfor Grønfjellet 1, 2 og 3
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen: Magne Storvoll har ansvar for å gjennomføre skjøtsesiltak i slåttemarkslokaliteten. Ingvild Gabrielsen, Fylkesmannen har ansvar for at tiltak blir fulgt opp ifm tilskuddsordningen for trua naturtyper.

3 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

3.1 Grønfjellet 1

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten: Grønfjellet 1		Kommune: Rana		Områdenr.: 183391100	
ID i naturbase:		Registrert i felt av: Bär, A. & Carlsen, T.H.		Dato: 19.07.2017	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovednaturtype (% andel fordeling): D01 – Slåttemark (100 %)			Utforminger (% andel fordeling): Svak lågurtslåtteeeng, D0115 – 90 % Frisk næringsrik «gammeleng», D0114 – 10 %		
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):					
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder		
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): --					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God		Slått	x
20-50 m		Svak	x	Beite	
50-100		Ingen		Pløying	
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling	(x)
		Dårlig		Lauving	
				Torvtekt	
				Brenning	
				Park/hagestell	
Vegetasjonstyper: frisk fattigeng (G4) frisk næringsrik gammeleng (G14)					

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)

Innledning:

Grønfjellet ble befart av Annette Bär og Thomas H. Carlsen 19. juli 2017 i forbindelse med tilskuddsordningen for trua naturtyper. Ved befaring ble naturtyper med utforminger, samt artsforekomsten kartlagt. Sammen med grunneieren ble det fokusert på drift, behov og arbeidskapasitet med tanke på utarbeidelse av skjøtelsesplan og gjennomføring av skjøtselstiltak.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Grønfjellet ligger i Grønfjelldalen i Rana kommune. Gården ligger i en sørvendt, småkupert skråning på 180-200 m o.h. omgitt av skogsdominert utmark. Berggrunnen består hovedsakelig av glimmerskifer.

Lokaliteten består hovedsakelig av skrinne og/eller bratte bakker men omfatter også noe mer intensivt brukte arealet som har blitt slått i alle år og som er noe gjødslet. I øst og sør grenser lokaliteten mot skogen mens i nord følger grensen terrenget og dermed skille mellom de mer produktive arealene og brattbakkene.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten er på 4,5 daa, inklusive et restaureringsområde på 0,8 daa i den østlige delen. Området består av 100 % slåttemark (D01) med utformingene svak lågurtslåtteeeng (D0115) og frisk næringsrik «gammeleng» (D0114). Vegetasjonstypen defineres deretter som frisk fattigeng (G4) og frisk næringsrik gammeleng (G14).

Artsmangfold:

Vegetasjonen er ganske artsrik med både urter og grasarter, spesielt i brattbakkene. Av urter finnes det bl.a. ryllik, blåklokke småengkall, prestekrage, grasstjerneblom, følblom, harerug, engsyre, markjordbær, hvitkløver, fjellfiol, engsoleie, skogstjerne, flekkmarihånd, veronika sp., setergråurt, gulris, geitrams, vendelrot og kranskonvall. Av typiske gras- og halvgrasarter ble det registrert gulaks, fjelltimotei, engkvein, markrapp, smyle, rødsvingel, sølvbunke, engfrytle, bleikstarr og slirestarr. Det ble også funnet fjellmarinøkkel og håndmarinøkkel (VU). I de mer produktive partiene er vegetasjonen grasdominert og innslag av bl.a. timotei, løvetann, engsyre og engsoleie er større.

I den østre delen finnes et restaureringsområde hvor geitrams, skogstorkenebb, turt, mjøduert og noe bjørkekratt utgjør en stor andel av artssammensetningen.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Lokaliteten er en gammel slåttemark som tidligere har blitt drevet ekstensivt, dvs. lite/ikke gjødslet, ikke drenert eller bakkeplanert og som ble høstet med lett slåtteredskap. Det meste av arealet er bratt og/eller skrint og ble ikke lenger slått kontinuerlig etter at gårdsdriften ble lagt ned på 1980-tallet. Slåtten ble gjenopptatt i 2016 med mål om å fortsette med regelmessig, ekstensiv slått. Gjengroing i de bratte partiene er begrenset. Først og fremst er andel av geitrams noe større men slåtten i 2016 har allerede hatt stor effekt. Lokaliteten omfatter også en mindre del av mer produktivt areal som har blitt kontinuerlig slått de siste årene og er noe påvirket av svak gjødsling. I den østre delen er slåttemarka mer gjengrodd med høgstauder og noe bjørkekratt.

Fremmede arter:

Ingen forekomster ble registrert.

Kulturminner:

Ikke registrert i lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn:

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype og bør bevares ved å videreføre det gjenopptatte slåtteregimet. De intakte delene av lokaliteten bør skjottes ved 1x slått (tradisjonell slåttetidspunkt, vanligvis etter midten av juli) ved bruk av tohjulstraktor og evt. ljà i de bratteste og mest skrinne partiene. Strøet bør bakketørkes noen dager eller hesjes, og deretter fjernes for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø. Bruk av kunstgjødsel bør unngås.

Restaureringsområde i øst preges av gjengroing og bør slås 2x i løpet av vekstsesongen. Slåtten gjennomføres før gjengroingsarter som mjødur og geitrams blomstrer og setter frø. Graset fjernes etterpå. Vår- og/eller høstbeite ansees som positiv.

Del av helhetlig landskap:

Nei

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten er en tidligere ekstensiv dreven slåttemark med lang driftshistorie. Riktignok har det meste av arealet ikke blitt slått de siste årene. Men slåtten har nylig blitt gjenopptatt med god resultat. Det finnes mange arter tilknyttet semi-naturlig eng. En rødlistede art, håndmarinøkkel (VU) ble registrert. Enga har en jevnt struktur uten forekomst av fremmede arter. Lokaliteten er forholdsvis stor. Med bakgrunn i dette er lokaliteten vurdert til B, viktig. Lokaliteten vil kunne styrke sin verdi ved videreføring av det gjenopptatte slåtteregimet og restaurering av den østlige delen.

Merknad:

3.2 Grønfjellet 2

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)						
Navn på lokaliteten: Grønfjellet 2		Kommune: Rana		Områdenr.: 183391101		
ID i naturbase:		Registrert i felt av: Bär, A. & Carlsen, T.H.		Dato: 19.07.2017		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype (% andel fordeling): D01 – Slåttemark (100 %)			Utforminger (% andel fordeling): Våt/fuktig middels næringsrik eng, D0112 – 100 %			
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):						
Verdi (A, B, C): C			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): --						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: frisk næringsrik natureng (G13)
< 20 m	x	God		Slått	x	
20-50 m		Svak	x	Beite		
50-101		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagestell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)

Innledning:

Grønfjellet ble befart av Annette Bär og Thomas H. Carlsen 19. juli 2017 i forbindelse med tilskuddsordningen for trua naturtyper. Ved befaring ble naturtyper med utforminger, samt artsforekomsten kartlagt. Sammen med grunneieren ble det fokusert på drift, behov og arbeidskapasitet med tanke på utarbeidelse av skjøtelsesplan og gjennomføring av skjøtselstiltak.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Grønfjellet ligger i Grønfjelldalen i Rana kommune. Gården ligger i en sørvendt, småkupert skråning på 180-200 m o.h. omgitt av skogsdominert utmark. Berggrunnen består hovedsakelig av glimmerskifer.

Lokaliteten avgrenset av skog, bortsett fra vestsiden hvor den grenser mot mer produktivt innmarksareal og slåttemarkslokaliteten Grønfjellet 1.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten er på 1,2 daa. Området består av 100 % slåttemark (D01) med utforming våt/fuktig middels næringsrik eng (D0112). Vegetasjonstypen defineres deretter som frisk, næringsrik «natureng», skogstorkenebb-/ballblomeng (G13).

Artsmangfold:

Artsmangfoldet er ikke spesielt høyt. Vegetasjonen er dominert av nærings- og fuktelskende arter som skogstorkenebb, mjødur, sølvbunke, ballblom og geitrams.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Lokaliteten er en gammel slåttemark som tidligere har blitt drevet ekstensivt, dvs. lite/ikke gjødslet, ikke drenert eller bakkeplanert og som ble høstet med lett slåtteredskap. Arealet ble ikke lenger slått kontinuerlig etter at gårdsdriften ble lagt ned på 1980-tallet. Men slåtten har blitt gjenopptatt i 2016 med mål om å fortsette med regelmessig, ekstensiv slått. Enga bærer noe preg av gjengroing ved at arts mangfoldet er redusert og en del av de naturlig forkommende artene som skogstorkenebb har høy dekning.

Fremmede arter:

Ingen forekomster ble registrert.

Kulturminner:

Ikke registrert i lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn:

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype i dagens kulturlandskap og bør bevares ved å videreføre det gjenopptatte slåttereimet som har en kontinuerlig og ekstensiv driftsmåte som mål. Til tross for gjengroing er det trolig tilstrekkelig å slå 1x (tradisjonell slåttetidspunkt, vanligvis etter midten av juli) ved bruk av tohjulstraktor. Graset bør bakketørkes noen dager eller hesjes, og deretter fjernes for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø. Bruk av kunstgjødsel bør unngås. Vår- og/eller høstbeite ansees som positiv.

Del av helhetlig landskap:

Grønfjellet er ikke en del av et helhetlig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten er en tidligere ekstensiv dreven slåttemark med lang driftshistorie. Riktignok har arealet ikke blitt slått de siste årene, men slåtten har nylig blitt gjenopptatt. Enga har en jevnt struktur uten forekomst av fremmede arter. Med bakgrunn i dette er lokaliteten vurdert til C, lokalt viktig. Lokaliteten vil kunne øke sin verdi ved videreføring av det gjenopptatte slåttereimet med mål om å redusere andel av gjengroingsarter og øke arts mangfoldet.

Merknad:

3.3 Grønfjellet 3

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)						
Navn på lokaliteten: Grønfjellet 3		Kommune: Rana		Områdenr.: 183391102		
ID i naturbase:		Registrert i felt av: Bär, A. & Carlsen, T.H.		Dato: 19.07.2017		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype (% andel fordeling): D01 – Slåttemark (100 %)			Utforminger (% andel fordeling): Svak lågurtslåtteeeng, D0115 – 100 %			
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):						
Verdi (A, B, C): C			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): --						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: frisk fattigeng (G4)
< 20 m	x	God		Slått	x	
20-50 m		Svak	x	Beite		
50-102		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/ hagestell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)

Innledning:

Grønfjellet ble befart av Annette Bär og Thomas H. Carlsen 19. juli 2017 i forbindelse med tilskuddsordningen for trua naturtyper. Ved befaring ble naturtyper med utforminger, samt artsforekomsten kartlagt. Sammen med grunneieren ble det fokusert på drift, behov og arbeidskapasitet med tanke på utarbeidelse av skjøtelsesplan og gjennomføring av skjøtselstiltak.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Grønfjellet ligger i Grønfjelldalen i Rana kommune. Gården ligger i en sørvendt, småkupert skråning på 180-200 m o.h. omgitt av skogsdominert utmark. Berggrunnen består hovedsakelig av glimmerskifer.

Lokaliteten består av en skrint skråning som begrenses av gårdsveien i øst, produktive innmarksarealer i sør og nord samt et lite treklynge i vest.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten er på 0,5 daa og består av 100 % slåttemark (D01) med utformingene svak lågurtslåtteeing (D0115). Vegetasjonstypen defineres deretter som frisk fattigeng (G4).

Artsmangfold:

Vegetasjonen er gras- og urterik og lokaliteten fremstår som middels artsrik. I de mest skrinne partiene ble det registrert bl.a. ryllik, blåklokke, prestekrage, grasstjerneblom, engsyre, følblom, harerug, engsoleie, skogstjerne, hvitkløver, engkvein og gulaks. Det finnes også mer frodige partier hvor andelen av geitrams, mjøddurt, hundekjeks og åkersnelle er større.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Lokaliteten er en gammel slåttemark som tidligere har blitt drevet ekstensivt, dvs. lite/ikke gjødslet, ikke drenert eller bakkeplanert og som ble høstet med lett slåtteredskap. Arealet er bratt og/eller skrint og ble ikke lenger slått kontinuerlig etter at gårdsdriften ble lagt ned på 1980-tallet. Men slåtten har blitt gjenopptatt i 2016 med mål om å fortsette med regelmessig, ekstensiv slått. Gjengroingsgraden i de bratte partiene er begrenset, men slåtten i 2016 har allerede hatt effekt for å få tilbake arts mangfoldet og har redusert andelen av gjengroingsarter.

Fremmede arter:

Ingen forekomster ble registrert.

Kulturminner:

Ikke registrert i lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn:

Ekstensiv slåttemark er en sjelden naturtype i dagens kulturlandskap og bør bevares ved å videreføre det gjenopptatte slåttereimet som har en kontinuerlig og ekstensiv driftsmåte som mål. Lokaliteten bør skjøttes ved 1x slått (tradisjonell slåttetidspunkt, vanligvis etter midten av juli) ved bruk av tohjulstraktor og evt. ljà i de bratteste og mest skrinne partiene. Graset bør bakketørkes noen dager eller hesjes, og deretter fjernes for å unngå gjødseleffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø. Bruk av kunstgjødsel bør unngås. Vår- og/eller høstbeite ansees som positiv.

Det er muligheter for å utvide slåttemarklokaliteten vestover. Før slåtten kan gjennomføres må kratt og noen enkelte trær fjernes. Feltsjiktet vil være preget av skogsarter i noen år etter fjerning av trærne, men vegetasjonen vil endre seg gradvis når arealet slås regelmessig, 1-2 ganger i året. Dersom det er kapasitet kan lokaliteten Grønfjellet 3 utvides vestover.

Del av helhetlig landskap:

Grønfjellet er ikke en del av et helhetlig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten er en tidligere ekstensiv dreven slåttemark med lang driftshistorie. Riktignok har arealet ikke blitt slått de siste årene, men slåtten har nylig blitt gjenopptatt. Lokaliteten er middels artsrik med en god del av arter knyttet til semi-naturlig eng. Lokaliteten er liten men har muligheter til å bli utvidet vestover. Enga har en jevnt struktur uten forekomst av fremmede arter. Med bakgrunn i dette er lokaliteten vurdert til C, lokalt viktig. Lokaliteten vil kunne øke sin verdi ved videreføring av det gjenopptatte slåtteregimet og utvidelsen av slåttemarksarealet.

Merknad:

4 Kilder

Direktoratet for naturforvaltning. (2007). Kartlegging av naturtyper – Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007).

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. – *NINA temahefte* 12: 279.

Svalheim, E. 2014. Faktaark for slåttemark. Revidert 29.11.2014.

5 Ortofoto/kart

Kart 1. Oversikt over slåttemarkslokaliteter på Grønfjellet med verdisseting og arealstørrelse.

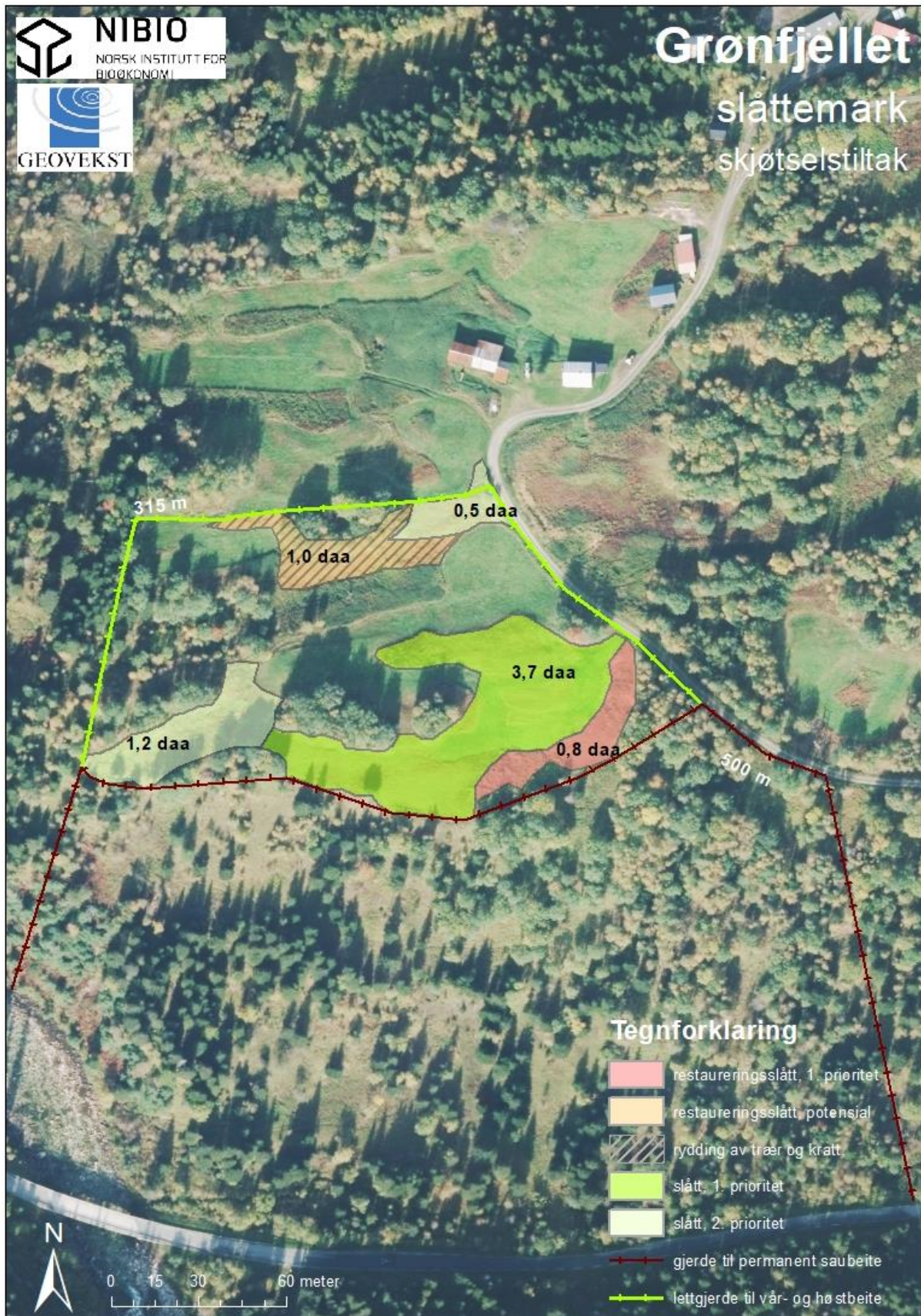

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Grønfjellet

slåttemark
skjøtselstiltak

Kart 2. Skjøtelses- og restaureringstiltak for slåttemarkslokalitetene på Grønfjellet med arealstørrelse prioritering.

6 Bilder

Bilde 1. Nordlige delen av lokaliteten Grønfjellet 1 som har blitt slått i ett år en gang i vekstsesongen.

Foto: A. Bär

Bilde 2. På østsiden av Grønfjellet 1 er det behov for restaurerings slått mot skogkanten som domineres av geitrams, mjøddurt, turt og bjørkekratt.

Foto: A. Bär

Bilde 3. Brattbakken på sørsiden av lokaliteten Grønfjellet 1.

Foto: A. Bär

Bilde 4. Fjellmarinøkkel (t.v.) og håndmarinøkkel (VU) (t.v.) i lokalitet 1.

Foto: T. H. Carlsen

Bilde 5. Lokalteten Grønfjellet 2 er i større grad preget av høyyokste urter og gras som mjørdurt, skogstorkenebb, geitrams, sølvbunke og noe ballblom.

Foto: A. Bär

Bilde 6. Lokalteten Grønfjellet 3 (lengst til høyre) og utvidelsesområde i forkant av treklyngen.

Foto: A. Bär

NOTATER

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.